

Г. В. Матюха,
кандидат педагогічних наук, доцент
М. О. Карпінська,
студентка
(Мелітопольський державний педагогічний
університет ім. Б. Хмельницького)

ПЕДАГОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ОСНОВНІЙ ШКОЛІ

Постановка проблеми. Проблема вивчення педагогічних інновацій є не новою. Цьому питанню присвячені праці А. Берікханової, І. Дичківської, С. Сисоєвої та ін. [1; 3; 8]. Проте спостереження за навчальним процесом з англійської мови в основній школі доводить, що питання застосування педагогічних інновацій у викладанні зазначеної дисципліни ще викликає багато питань та труднощів у учителів-практиків. Навчання іноземної мови як засобу спілкування набуває особливої значущості в сучасній школі. Основною метою в навчанні іноземних мов є формування і розвиток комунікативної компетентності школярів, практичне оволодіння іноземною мовою. Тому однією з найважливіших проблем у навчанні іноземних мов на сучасному етапі є вибір найбільш ефективних методів, прийомів, форм і засобів навчання.

Аналіз основних досліджень і публікацій довів, що сучасні зміни в суспільних відносинах та засобах комунікації (використання нових інформаційних технологій) вимагають формування комунікативної компетенції та вдосконалення філологічної підготовки учнів. Здатність школярів обмінюватися думками в різних ситуаціях у процесі взаємодії з іншими учасниками спілкування, правильно використовувати при цьому систему мовних і мовленнєвих норм – це вимога часу. Тому основним призначенням іноземної мови в загальноосвітніх навчальних закладах є формування іншомовної комунікативної компетенції учнів. Її сформованість надасть можливість школярам здійснювати іншомовне міжособистісне й міжкультурне спілкування з носіями мови. Є. Палат вважає виховний аспект сучасного навчання невід'ємною частиною навчального процесу. Саме освітні технології передбачають виховання в учнів необхідних якостей зрілої особистості [7].

Під "інновацією" науковці [3; 7] розуміють нововведення, новизну, зміну традиційного на нове. Введення чогось нового вкладається в поняття "інноваційний процес". Цей процес спрямований на підвищення рівня освіченості особистості, що уможлиблює досягнення нею максимальної успішності під час повноцінної участі в житті суспільства [1, с.16].

Нововведення або інновації стали предметом широкого вивчення, аналізу та впровадження в навчальний процес. Це результат наукових пошуків, адже будь-яка професійна діяльність людини потребує вдосконалення і пов'язана з передовим педагогічним досвідом не лише окремих учителів, а й цілих колективів. Процес упровадження

інноваційних технологій не є стихійним, він весь час аналізується, коригується і потребує постійного управління.

Входження України у світове співтовариство, різні процеси, що протікають у різних сферах життя людей, визначають проблему міжкультурного спілкування, взаєморозуміння його учасників, що належать до різних культур і етнічних груп. Все це вимагає перегляду як загальної методології навчання іноземних мов у загальноосвітніх закладах, так і зміни конкретних методів і прийомів, тобто оновлення концепції навчання, перегляду теоретичних досліджень та практичних надбань у викладанні іноземних мов.

Інновації в педагогічному процесі означають введення нового в цілі, зміст, методи і форми навчання і виховання, організацію спільної діяльності вчителя й учня з метою удосконалення останнього та отримання кращих результатів. Метод має місце при систематичному повторенні одних і тих самих форм і способів роботи для успішного вирішення циклічно повторюваних завдань навчального процесу. Методи навчання вважають одним з найважливіших компонентів системи навчання. Застосування відповідних методів сприяє досягненню поставленої мети, вирішенню визначених завдань, реалізації наміченого змісту, наповненню процесу навчання пізнавальною діяльністю [5].

Разом із еволюцією методів розвивалося й саме поняття “метод навчання” як у вітчизняній науці, так і в зарубіжних теоріях викладання та вивчення мов. На сьогодні однастайності у визначенні цього поняття у науковій літературі немає.

У сучасній зарубіжній літературі терміну “метод” відповідає одночасно і термін “method” (з англійської “метод”), і термін “approach” (з англійської “підхід”). Деякі посібники для вчителів використовують термін “методологія” і розглядають лише процес навчання.

У вітчизняній методиці термін “метод” часто відповідає терміна “прийом” в методиці інших країн і позначає окремі педагогічні вчинки чи дії, спрямовані на навчання учнів конкретного мовного явища чи виду мовленнєвої діяльності (метод навчання фонетики або граматики, метод навчання діалогічного мовлення тощо) [2, с. 23].

Викладене вище переконує в тому, що в українській методиці метод навчання визначають як складне, багатоаспектне педагогічне явище, яке разом із системою засобів та організаційних форм навчання складає технологію.

Готовність педагогів до впровадження інноваційних методів формується в процесі їх залучення до інноваційного пошуку, дослідно-експериментальної роботи. Участь у дослідно-експериментальній роботі сприяє становленню й розвитку майстерності педагогів, вдосконалення їх професіоналізму [1].

Проблемою залишається доцільне застосування інноваційних методів та прийомів, форм та засобів (технологій) у навчальному процесі з іноземних мов та їх поєднання з ефективними традиційними методами, прийомами, формами та засобами навчання задля досягнення

максимального успіху учнів в оволодінні іншомовним навчальним матеріалом.

Метою статті є обґрунтувати дієвість використання педагогічних інновацій у навчанні іншомовного матеріалу та видів іншомовного мовлення, можливість і доцільність їх поєднання з традиційною методикою навчання.

Виклад основного матеріалу. Навчання іноземних мов не можливе без використання мультимедійних засобів навчання. Вони надають можливість ілюструвати процес спілкування англійською мовою, наближують штучне іншомовне середовище до реальних умов функціонування досліджуваної мови та культури, сприяють зануренню учнів у створене середовище, спонукають до самостійного (що є дуже важливим) вирішення проблем виучуваною мовою.

Крім зазначених переваг використання мультимедійних засобів навчання на уроках іноземної мови, слід підкреслити яскравість подачі матеріалу, що сприяє залученню в процес його сприйняття та розуміння всіх психологічних подразників: зору, слуху, уяви, мислення, а відтак – кращого його запам'ятовування.

Використання мультимедійних засобів навчання на практиці (викладання англійської мови в основній школі міста Мелітополя) полегшило сприйняття учнями навчального матеріалу, підвищило їх мотивацію до участі у виконанні навчальних завдань й активізувало школярів, чим сприяло покращенню результатів навчання. Найголовнішою перевагою доцільності використання мультимедійних засобів навчання на уроках англійської мови була висока оцінка учнів та їх бажання працювати за допомогою цих засобів.

XXI століття – це століття інформатизації. Воно вносить свої корективи в традиційне викладання іноземних мов. Використання комп'ютерних технологій у навчанні розкриває нові можливості школярів. Розробкою і впровадженням у навчальний процес нових інформаційних технологій активно займаються такі дослідники, як Є. Полат, Є. Дмитреєва, С. Новіков, Т. Поліпова, Л. Цвєткова та інші [7].

Ми переконані, що сфера застосування комп'ютерних технологій у навчанні іноземної мови є надзвичайно широкою. Їх можна ефективно використовувати для ознайомлення учнів з новим навчальним матеріалом, зразками висловлювань, як джерело інформації та засіб контролю знань, навичок і умінь школярів.

Під час викладання англійської мови в п'ятих-шостих класах загальноосвітньої школи ми використовували комп'ютер і комп'ютерні технології дуже часто. Ефективними, на наш погляд, були такі види діяльності, як фонетичне опрацювання нової лексики (озвучення слів і словосполучень, лексичні ігри), презентації, схеми і таблиці (часто з анімацією) з пояснення граматичного матеріалу, контроль засвоєння учнями граматичних структур (граматичні тести), аудіювання групове й індивідуальне, читання текстів англійською мовою з використанням варіанту озвучення та перекладу, якщо це є необхідним (аудіокнига), велика кількість відеоматеріалів для подальшого обговорення в

монологічній і діалогічній формах, безліч ігор на засвоєння лексичного і граматичного матеріалу та ін. Використання вищезазначених видів діяльності за допомогою використання комп'ютера сприяли зацікавленню учнів у навчальній діяльності, залученню до активної співпраці, інтенсифікації навчального процесу і, як результат, підвищенню успішності і якості навчання.

Окрему увагу слід приділити використанню Інтернет-ресурсів на уроках англійської мови. Можливості використання мережі Інтернет безмежні. Глобальна мережа Інтернет сприяє отриманню будь-якої інформації, необхідної учням і вчителям.

На уроках англійської мови за допомогою Інтернету ми вирішували цілий ряд методичних завдань: формували навички та вміння ознайомлювального читання, використовуючи матеріали глобальної мережі; удосконалювали технічні навички письма та писемного мовлення школярів, тренуючи учнів у написанні повідомлень та листів англійською мовою своїм однокласникам; збагачували словниковий запас учнів, використовуючи перекладачі та друковані тексти. Усі ці форми використання Інтернету на уроках англійської мови формували в школярів мотивацію до вивчення англійської мови, викликали інтерес і бажання працювати. Відпрацьований таким чином матеріал засвоювався учнями набагато краще, що підтвердили контрольні зрізи знань, навичок і вмінь школярів.

Крім того, наша робота була спрямована на розширення кругозору школярів, налагодження зв'язків і контактів не лише зі своїми однокласниками, але й однолітками в англомовних країнах. Володіння навичками використання Інтернет-ресурсів надасть можливість учням у майбутньому брати участь у тестуванні, конкурсах, вікторинах, олімпіадах, що організовуються через мережу Інтернет, чатах та on-line конференціях і т.д.

Отримані під час роботи результати власної педагогічної діяльності переконали в тому, що застосування Інтернет-технологій на заняттях з іноземної мови є ефективним чинником як для розвитку мотивації учнів до вивчення цієї мови, так і для розвитку іншомовних навичок і вмінь школярів, адже байдужих на уроці не було.

Важливим сучасним методом ефективного навчання іноземних мов школярів є проектна методика. Метод проектів вирішує низку педагогічних цілей:

1) розвиває креативність, ініціативність, творчу думку школярів та їх готовність працювати, надає можливість учням почуватися впевненими в своїх силах особистостями;

2) формує навички самостійного опрацювання різних джерел інформації, виокремлення проблемних питань та їх сплановане розв'язання, прогнозування очікуваного результату;

3) для вирішення пізнавальних і практичних питань школярі починають користуватися опанованими знаннями, налагоджують контакти з оточуючим їх середовищем; їх успішна діяльність стає стимулом для подальшого самовдосконалення;

4) виконуючи проекти, практично налаштовані школярі набувають комунікативних вмінь у ході виконання колективної роботи, демонструють різноманітні таланти і здібності;

5) досвід проектування, теоретичні знання і сформована культура спілкування стануть корисними учням у подальшій самореалізації на життєвому шляху [4, с. 23; 6, с. 245].

У сучасній школі найбільшого поширення набули такі типи проектів, як творчий, який передбачає розв'язання проблемних творчих питань і підпорядковується інтересам учасників проекту; ігровий, який має чітку структуру, прогнозований результат; інформаційний, що передбачає критичний аналіз літературних джерел та інформації та його презентацію.

За кількістю учасників шкільні проекти передбачають індивідуальну участь школярів, групову та колективну. Власна практика переконала нас у тому, що найбільш популярними серед учнів основної школи виявилися такі форми презентацій: казка, рольова гра, стіннівки, буклети, випуск газет на одну з тем, вікторини, проведення вечірок (концертів, вистав, свят), інтерактивна гра "інтерв'ю", слайд-шоу з мовленнєвим супроводом.

Під час застосування проектної методики в сьомих-восьмих класах основної школи ми дотримувалися певного алгоритму дій.

Беручи до уваги рекомендації В. Кукушкіної з організації проектної роботи на уроці [6], ми пропонували учням теми проектів, враховуючи їх мовленнєві можливості, потреби й інтереси, їх здібності та вікові й індивідуальні особливості як з метою поглиблення знань школярів або класу в цілому, так і диференціації навчально-виховного процесу. Також, орієнтуючись на власні творчі, пізнавальні і прикладні інтереси, деякі теми проектів пропонували й учні [6, 239-240].

Для оцінки результативності проектної діяльності, керуючись сучасними науковими здобутками [4, с. 24], ми разом з учнями розробили критерії, пріоритетними з яких визначили: актуальність і важливість проблеми, її практичне застосування, результативність і перспективність, самостійність школярів у реалізації проекту, креативність та науковий пошук вирішення проблемного питання; доцільність проведеної роботи та ін.

Швидкої популяризації сьогодні набувають інтерактивні методи навчання. Особливо вагомим є їх використання в навчанні іноземних мов, адже ця міжособистісна діяльність залучає всіх учасників навчального процесу до спілкування між собою. Інтерактивні методи встановлюють тон і робочий стиль роботи класу, знімають напругу, допомагають школярам почуватися впевнено й ініціювати висловлювання, мотивують учнів до активної участі у навчально-виховному процесі. Серед проаналізованих інтерактивних методів ми виокремили "Icebreaker Activities"[9]. Їх сутність полягає в розробці карток з 20 проблемних питань з теми, що вивчається. Ці картки передбачають внесення відповідей декількох респондентів (схожих на інтерв'ю). Завданням учнів є обрати партнерів, отримати відповіді на ці запитання і повідомити клас про них. Поки школярі збирають необхідну інформацію, вони самі стають респондентами інших. З метою зняття труднощів у реалізації інтерактивної методики цієї роботи може передувати повідомлення вчителем зазначених у картках питань,

обговорення деяких (найбільш важких) з них, моделювання учнями можливих відповідей.

Для економії часу уроку й організації інтенсивної мовленнєвої практики разом із спеціальними питаннями ми пропонували загальні, які передбачали внесення лише відповідей “так” чи “ні”. Проте “Icebreaker Activities” можна використовувати і для розвитку писемного мовлення, коли учням пропонують написати есе за зібраною інформацією. Звичайно, така робота спочатку проводиться на уроці зі всіма учнями відповідно до вимог написання есе. Далі учні отримують завдання провести опитування людей з власного оточення (батьків, друзів тощо) й обґрунтувати їх відповіді у формі есе. У нашій практиці учні на уроці зачитували чи розповідали усно свої твори.

Особливо корисним цей метод є у випадку, коли учні не знають один одного (мовний табір, курси тощо). Тоді питання розробляються таким чином, щоб отримані відповіді надавали якомога більшу інформацію про особу, якій пропонують ці питання. Наведемо приклади питань для першого знайомства учнів: Can you play a musical instrument? What is your favourite Ukrainian food? Who is your favourite singer? What is your hobby? What do you think is the biggest problem of the world? та багато інших. Як бачимо, питання різноманітні і спрямовані на отримання не лише інформації про особу, але й про її думку щодо проблем оточення.

Використовуючи інноваційні методи навчання іноземних мов у загальноосвітній школі, не можна нехтувати традиційними методами, які підтвердили свою практичність й ефективність. Ми переконані, що метод гри, зокрема рольової, ніколи не втратить популярності в навчально-виховному процесі з іноземної мови. Рольова гра створює умови, наближені до життєвої ситуації. Виконуючи ролі, школярі вчаться поводитися відповідно обставин вступати в процес комунікації, використовуючи доцільні мовленнєві засоби. Використовуючи рольові ігри на уроках англійської мови в основній школі, ми надавали учням можливість самостійно обирати ролі, інтерпретувати їх за власним баченням, будувати репліки на основі навчального матеріалу, що вивчається, проте самостійно конструювати їх.

Дидактичні ігри відіграють дуже важливу роль у вивченні іноземної мови. Їх можливості є безмежними в навчанні мовного (лексичного, граматичного і фонетичного) матеріалу й формуванні технічних навичок письма і читання. Дидактичні ігри бувають індивідуальні, парні й групові. Їх можна проводити на будь-якому етапі уроку. За допомогою цих ігор можна не лише тренувати учнів у використанні мовного і навіть мовленнєвого матеріалу, але й перевірити його засвоєння. З власного досвіду знаємо, що найбільш популярними є чайнворди, кросворди, ребуси, лото, парні картинки, тощо. Саме їх ми і застосовували на уроках англійської мови у 5-7 класах для засвоєння школярами лексики і граматики англійської мови.

Така форма проведення уроку англійської мови (або його фрагменту), як екскурсія є не новою в практиці викладання іноземних мов. Проте вона є дуже ефективною у вивченні певних тем курсу. Під час вивчення тем “Школа”, “Місто”, “Подорож до музею” тощо ми

використовували форму екскурсії в реальних умовах. Ця практика продемонструвала учням реальну значущість знання іноземної мови, адже подібну екскурсію вони можуть провести англійською мовою для іноземців, що мотивує на подальше вивчення мови.

Висновки. Викладене вище переконує в тому, що спрямовуючи викладацьку діяльність на реалізацію основної мети навчання іноземної мови в загальноосвітній школі – формування і розвиток комунікативної культури школярів, навчання практичного оволодіння іноземної мови – вчителі мають чітко уявляти завдання, що постають перед ними. Вони полягають у створенні необхідних умов практичного оволодіння мови для кожного школяра, виборі таких методів навчання, які б дозволили кожному учню якомога краще продемонструвати свою креативність, максимально реалізувати свій мовний і мовленнєвий потенціал, проявити найбільшу активність, залучатися до пізнавальної діяльності в процесі навчання іншомовного спілкування. Сучасні педагогічні технології такі, як навчання в співпраці, проектна та інтерактивна методики поряд з інформаційними технологіями та Інтернет-ресурсами допомагають реалізувати особистісно-орієнтований підхід у навчанні, забезпечують його результативність, вмотивовують школярів на активне вирішення навчальних завдань.

Застосування інноваційних технологій на уроках англійської мови значно підвищує інтенсивність навчального процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беріханова А. О. Педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів до використання сучасних педагогічних технологій [Текст] / А. О. Беріханова // Вісник вищої школи Казахстану. – 2003. – №3. – С. 51-55.
2. Витлин Ж.Л. Еволюція методів обучения иностранным языкам в XX веке / Ж.Л. Витлин // Иностранные языки в школе. – 2001. – № 2. – С. 23-29.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. / І. М. Дичківська. — К. : Академвидав, 2004. – 218 с.
4. Киселиця Л. Проектні технології – основа виховної системи / Л. Киселиця // Рідна школа. – 2007. – № 10. – С. 23-24.
5. Конышева А. В. Английский язык. Современные методы обучения / А. В. Конышева. – Минск : ТетраСистемс, 2007. – 352 с.
6. Метод проектов // Пед. технологии: учеб. пособ. / под. ред. В.С. Кукушкина. – М. – Ростов Н/Д, 2006. – С. 237-248.
7. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования : учеб. пособие [для студ. пед. вузов и системы повыш. квалиф. пед. кадров] / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров / под ред. Е. С. Полат. – М. : Издательский центр "Академия", 1999. – 224 с.
8. Сисоева С. О. Творчий розвиток особистості в процесі неперервної професійної освіти / С. О. Сисоева // Неперервна професійна освіта: теорія і практика : зб. наук. пр. ; за ред. І. А. Зязюна та Н. Г. Ничкало. – у 2 ч. – Ч.1. – К., 2001. – 160 с.
9. Porcaro J. W. Interactive Icebreaker Activities with Follow-Up Functions / James W. Porcaro// TESOL journal. – Vol. 11. – No. 2. – Virginia, 2002. – P. 36-37

Анотація

Статтю присвячено питанню використання педагогічних інновацій у викладанні англійської мови в основній школі. Проаналізовано теоретичні дослідження й практичні розробки, присвячені педагогічним інноваціям. Окрему увагу приділено опису найбільш ефективних інноваційних методів навчання іноземної мови, зокрема мультимедійним засобам навчання, інтерактивним методам, методу "Icebreaker Activities", Інтернет-ресурсам, методу проектів. Визначено найбільш дієві традиційні методи навчання – гра та екскурсія.

Ключові слова: педагогічні інновації, метод, навчання, англійська мова.

Аннотация

Статья посвящена использованию педагогических инноваций в преподавании английского языка в основной школе. Проанализированы теоретические исследования и практические разработки, посвящённые педагогическим инновациям. Особое внимание уделено описанию наиболее эффективных инновационных методов обучения иностранному языку: мультимедийные средства обучения, интерактивные методы, метод "Icebreaker Activities", Интернет-ресурсы, метод проектов. Определены наиболее эффективные традиционные методы обучения – игра и экскурсия.

Ключевые слова: педагогические инновации, метод, обучение, английский язык.

Summary

The article is devoted to using of pedagogical innovations in the process of teaching English at secondary school. Theoretical research and practical works devoted to pedagogical innovations have been analysed. Special attention is given to the description of the most effective innovative methods of teaching foreign languages, including: multimedia learning tools, an interactive method, "Icebreaker Activities" method, on-line resources, a project method. The most effective traditional teaching methods, such as a game and an excursion have been determined.

Key words: pedagogical innovation, method, learning English.

УДК 37(477)(09):376.36

Г. М. Мицик,
аспірант
(ДВНЗ "Запорізький національний університет")

ЛОГОПЕДИЧНА ОСВІЧЕНІСТЬ ТА ЇЇ МІСЦЕ В СТРУКТУРІ КОРЕКЦІЙНО-МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ БАТЬКІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ВАДАМИ МОВЛЕННЯ В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

Постановка проблеми. В останні роки простежується тенденція до зростання кількості дітей з вадами розвитку, зумовленими різними чинниками. Суттєвий відсоток серед них займають діти з мовленнєвими дефектами, що, в свою чергу, вимагає необхідності надання їм спеціалізованої фахової допомоги.

З урахуванням того, що у більшості такі діти знаходяться в родинному колі, не останню роль у подоланні недуги мають відігравати їхні батьки. У мовному розвитку дитини, своєчасній корекції мовленнєвих порушень її слід визнавати одну із провідних, адже батьки є першими вчителями дитини.

Однак такою роль батьків може бути лише за умови їх педагогічної спроможності або ж, по-іншому, педагогічної компетентності, тобто, коли вони здатні розуміти потреби дітей, раціонально спрямовувати свої зусилля і засоби на вміння бачити перспективи розвитку дитини.

На основі результатів наукових розробок у другій половині ХХ ст. у педагогіці виокремився новий напрямок, метою якого стало обґрунтування необхідності отримання дорослими певних педагогічних навичок, які вони могли б застосувати в процесі виховання своїх дітей [10, с. 109]. На переконання Т. Харламової, на формування педагогічних здібностей батьків, їхню готовність до педагогічної діяльності в сім'ї впливають багато факторів. Однак без спеціального навчання, як вважає дослідниця, стати педагогом-батьком досить складно [6, с. 62]. І з цим дійсно важко не погодитися.

Уявлення батьків про вікову динаміку розвитку дитини, самоцінність